

Investigating the Relationship between Spiritual Intelligence and Mental Patterns (Schemas) in Second-Year High School Students in Ardabil City, Academic Year 2025-2026

Seyyed Abbas Bagherzadeh Mir Jafarloo^{*1}, Yousef Norouzi², Ali Mohebbati³, Mohsen Abdinejad Kalkhoran⁴

¹ Master of Persian Language and Literature, Islamic Azad University, Ardabil Branch, Ardabil, Iran

² Bachelor of Public Administration, Payam Noor University, Meshginshahr Branch, Iran

³ B.A. in Geology, Payam Noor University, Ardabil Branch, Ardabil, Iran

⁴ Bachelor of Education, Primary Education Major, University: Allameh Tabatabaei Campus, Ardabil

* Corresponding author: shahrkhnmt@gmail.com

Accepted: 2026-02-17

Received: 2026-03-06

Abstract

The present study aimed to investigate the relationship between spiritual intelligence and mental models (schemas) among second-year high school students in Ardabil city in the academic year 2025-2026. The statistical population of this study included 2200 male and female students, of whom 375 were selected using a systematic and accessible sampling method. Of this sample, 180 were female and 195 were male. To measure spiritual intelligence, King's Spiritual Intelligence Questionnaire (2008) was used, and to assess mental models, Young's Maladaptive Schemas Questionnaire (1999) was used. The collected data were analyzed using appropriate statistical methods. The results of the study showed that there is a negative and significant relationship between spiritual intelligence and entitlement schema in both groups of girls and boys, meaning that students with higher levels of spiritual intelligence are less inclined to the entitlement schema. Also, spiritual intelligence did not show a significant relationship with other schemas, including self-awareness, personal meaning-making, transcendental awareness, existential thinking, emotional deprivation, abandonment, distrust, social isolation, imperfection and shame, failure, dependency-inadequacy, vulnerability, untransformed self, obedience, sacrifice, emotional inhibition, and rigid standards. These findings indicate that spiritual intelligence is specifically related to the entitlement schema and does not have a significant effect on other maladaptive mental patterns. The results of this study can be useful in designing educational programs and psychological interventions aimed at promoting mental health and strengthening spiritual intelligence in adolescents.

Keywords: Spiritual intelligence, Schemas, Mental models, Students

© 2023 Journal of Mental Health in School (JMHS)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2023 The Authors.

How to Cite This Article: Bagherzadeh Mir Jafarloo SA, et al (2026). Investigating the Relationship between Spiritual Intelligence and Mental Patterns (Schemas) in Second-Year High School Students in Ardabil City, Academic Year 2025-2026. *JMHS*, 3(4): 106-116.

بررسی ارتباط بین هوش معنوی و الگوهای ذهنی (طرحواره‌ها) در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردبیل سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴

سید عباس باقرزاده میر جعفرلو^{۱*}، یوسف نوروزی^۲، علی محبتی^۳، محسن عبدی نژاد کلخوران^۴

^۱ کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل، اردبیل، ایران

^۲ کارشناسی مدیریت دولتی دانشگاه پیام نور واحد مشگین شهر، ایران

^۳ کارشناسی زمین شناسی، دانشگاه پیام نور واحد اردبیل، اردبیل، ایران

^۴ کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی، دانشگاه: پردیس علامه طباطبایی اردبیل

* نویسنده مسئول: shahrkhnmt@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۱۲/۱۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۱۱/۲۸

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی ارتباط بین هوش معنوی و الگوهای ذهنی (طرحواره‌ها) در میان دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردبیل در سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴ انجام شد. جامعه آماری این مطالعه شامل ۲۲۰۰ دانش‌آموز دختر و پسر بود که از میان آن‌ها، تعداد ۳۷۵ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری سیستماتیک و در دسترس انتخاب شدند. از این نمونه، ۱۸۰ نفر دختر و ۱۹۵ نفر پسر بودند. برای سنجش هوش معنوی، پرسشنامه هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸) و برای ارزیابی الگوهای ذهنی، پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار یانگ (۱۹۹۹) مورد استفاده قرار گرفت. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از روش‌های آماری مناسب تحلیل شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین هوش معنوی و طرحواره استحقاق در هر دو گروه دختران و پسران رابطه منفی و معنادار وجود دارد، به این معنا که دانش‌آموزانی که سطح هوش معنوی بالاتری دارند، کمتر به طرحواره استحقاق گرایش نشان می‌دهند. همچنین، هوش معنوی با سایر طرحواره‌ها از جمله خودآگاهی، معناسازی شخصی، آگاهی متعالی، تفکر وجودی، محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص و شرم، شکست، وابستگی-بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری، خودتحوّل نیافته، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی و معیارهای سرسختانه رابطه معنادار نشان نداد. این یافته‌ها بیانگر آن است که هوش معنوی به طور ویژه با طرحواره استحقاق مرتبط است و تأثیر قابل توجهی بر سایر الگوهای ذهنی ناسازگار ندارد. نتایج این پژوهش می‌تواند در طراحی برنامه‌های آموزشی و مداخلاتی روانشناختی با هدف ارتقای سلامت روان و تقویت هوش معنوی نوجوانان مفید واقع شود.

واژگان کلیدی: هوش معنوی، طرحواره‌ها، الگوهای ذهنی، دانش‌آموزان

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه سلامت روان در مدرسه محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: باقرزاده میر جعفرلو، سید عباس؛ نوروزی، یوسف؛ محبتی، علی؛ عبدی نژاد کلخوران، محسن. (۱۴۰۴).

بررسی ارتباط بین هوش معنوی و الگوهای ذهنی (طرحواره‌ها) در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردبیل سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴

۱۴۰۴. فصلنامه سلامت روان در مدرسه، ۳(۴): ۱۱۶-۱۰۶.

مقدمه

بهداشت جهانی چهار بعد جسمانی، روانی، اجتماعی و معنوی را به عنوان اجزای کلیدی سلامت و توسعه انسان معرفی کرده است و بر اهمیت بعد چهارم یعنی معنویت در رشد و تکامل فرد

رشد و تکامل انسان یک فرآیند چندبعدی است که تحت تأثیر عوامل زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی قرار دارد. سازمان

در مواجهه با فشارهای تحصیلی و اجتماعی، توانایی بیشتری در مدیریت هیجان‌ها و حل مسائل دارند و از الگوهای شناختی انعطاف‌پذیرتری استفاده می‌کنند (Emmons, 2023) در ایران نیز مطالعات متعددی به بررسی هوش معنوی و طرحواره‌ها پرداخته‌اند، اما بیشتر این پژوهش‌ها به بررسی این متغیرها به طور جداگانه محدود شده‌اند. برای مثال، تحقیق رضایی (۱۴۰۲) نشان داد که هوش معنوی با بهزیستی روانی و کیفیت زندگی نوجوانان رابطه مثبت دارد و می‌تواند پیش‌بینی‌کننده عملکرد تحصیلی آنان باشد. همچنین، تحقیق بهرامی و فتاحی (۱۴۰۲) نشان داد که طرحواره‌های ناسازگار با افزایش اضطراب، کاهش انگیزه تحصیلی و مشکلات بین‌فردی دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری دارند. با این حال، مطالعات کمی به بررسی رابطه مستقیم هوش معنوی و طرحواره‌ها در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه پرداخته‌اند. اهمیت این موضوع زمانی روشن‌تر می‌شود که بدانیم دوره دوم متوسطه مرحله‌ای از زندگی است که نوجوانان با تغییرات سریع جسمانی، هیجانی و شناختی روبه‌رو هستند. در این دوره، هویت فرد شکل می‌گیرد و باورها، ارزش‌ها و سبک‌های شناختی تثبیت می‌شوند. پژوهش‌های داخلی و خارجی نشان داده‌اند که توانایی درک معنا و ارزش‌های زندگی می‌تواند به بهبود سلامت روان، کاهش اضطراب و افزایش انعطاف‌پذیری هیجانی نوجوانان کمک کند (کریمی و همکاران، ۱۴۰۴؛ Shahid & Raof, 2025) بنابراین، شناخت رابطه بین هوش معنوی و طرحواره‌ها می‌تواند راهنمای عملی برای طراحی مداخلات آموزشی و روانشناختی در مدارس باشد. مطالعات بین‌المللی نیز حاکی از آن است که هوش معنوی، به عنوان یک سازه چندبعدی، شامل توانایی‌های خودآگاهی، معناجویی، ارزش‌مداری و تفکر وجودی است و می‌تواند اثرات مخرب طرحواره‌های ناسازگار را کاهش دهد. برای مثال، پژوهش Emmons (2023) نشان داد که هوش معنوی با کاهش استرس و افزایش خودکارآمدی رابطه مستقیم دارد و بهبود این توانایی‌ها می‌تواند انعطاف‌پذیری شناختی و هیجانی نوجوانان را افزایش دهد. مشابه این نتایج در مطالعه Shahid & Raof (2025) نیز گزارش شد که هوش معنوی می‌تواند رفتارهای شناختی و هیجانی سالم‌تری در افراد ایجاد کند و مانع تثبیت طرحواره‌های ناسازگار شود. با توجه به شواهد موجود، می‌توان نتیجه گرفت که ارتباط هوش معنوی و طرحواره‌ها نه تنها از نظر نظری اهمیت دارد، بلکه از نظر کاربردی نیز می‌تواند به طراحی برنامه‌های مداخلاتی در مدارس منجر شود که سلامت روان، رشد شناختی و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را بهبود بخشد. در این راستا، بررسی این رابطه در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان اردبیل می‌تواند بیش از پیش ارزشمندی درباره نقش

تأکید کرده است. معنویت به مجموعه‌ای از ادراکات، باورها و نگرش‌هایی اطلاق می‌شود که فرد درباره خود، دیگران و جهان دارد و با جنبه‌های متنوع زندگی از جمله جسمانی، روانی و اجتماعی در ارتباط است (یانگ و همکاران، ۱۳۸۴) این بعد از انسان، نقش مهمی در سلامت روانی، کیفیت زندگی و انعطاف‌پذیری هیجانی ایفا می‌کند و می‌تواند فرد را در مواجهه با چالش‌های زندگی مقاوم‌تر سازد. هوش معنوی به عنوان یکی از سازه‌های مرتبط با بعد معنوی، توانایی فرد در درک معنا و ارزش‌های زندگی، خودآگاهی و رشد شخصی را منعکس می‌کند (King & DeCicco, 2024) این نوع هوش فراتر از هوش عقلانی و هوش هیجانی است و افراد را قادر می‌سازد تا با استفاده از منابع درونی، تصمیمات مبتنی بر ارزش‌ها اتخاذ کنند، مشکلات را حل نمایند و روابط بین‌فردی سالم‌تری ایجاد کنند (Emmons, 2023) پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که هوش معنوی با افزایش خودکارآمدی، کاهش استرس و ارتقای کیفیت زندگی در نوجوانان و بزرگسالان رابطه مثبت دارد (رضایی، ۱۴۰۲) این یافته‌ها اهمیت توجه به هوش معنوی را در محیط‌های آموزشی و تربیتی برجسته می‌سازند، زیرا نوجوانان در دوره دوم متوسطه در مرحله‌ای حساس از رشد شناختی و هویتی قرار دارند و توانایی‌های معنوی می‌توانند به تنظیم رفتارها و هیجان‌ها آنان کمک کنند (کریمی و همکاران، ۱۴۰۴) از سوی دیگر، روانشناسی شناختی به بررسی طرحواره‌ها پرداخته است که به عنوان الگوهای پایدار شناختی و هیجانی، تجربه‌های اولیه زندگی و تعاملات اجتماعی فرد را در ساختار ذهنی او تثبیت می‌کنند (یانگ و همکاران، ۱۳۸۴) طرحواره‌ها می‌توانند سازگار یا ناسازگار باشند و هنگامی که ناسازگار باشند، زمینه‌ساز مشکلات هیجانی و رفتاری در زندگی فرد می‌شوند. الگوهای ناسازگار شناختی می‌توانند در مواجهه با فشارهای تحصیلی و اجتماعی، عملکرد تحصیلی و روابط بین‌فردی نوجوانان را تحت تأثیر قرار دهند (بهرامی و فتاحی، ۱۴۰۲) برای مثال، طرحواره‌هایی مانند بی‌اعتمادی، نقص و شرم، وابستگی-بی‌کفایتی و محرومیت هیجانی می‌توانند منجر به کاهش انگیزه تحصیلی، افزایش اضطراب و کاهش رضایت از زندگی شوند (نوروزی، ۱۴۰۱) با توجه به اهمیت هر دو سازه هوش معنوی و طرحواره‌ها، بررسی ارتباط میان این دو می‌تواند دیدگاه تازه‌ای درباره رشد شناختی و هیجانی نوجوانان ارائه دهد. مطالعات بین‌المللی نشان داده‌اند که هوش معنوی می‌تواند نقش مهمی در کاهش اثرات منفی طرحواره‌های ناسازگار و افزایش انعطاف‌پذیری شناختی و هیجانی فرد داشته باشد (Shahid & Raof, 2025) پژوهش‌های اخیر حاکی از آن است که دانش‌آموزانی که از سطح بالاتری از هوش معنوی برخوردارند،

هوش معنوی در تنظیم الگوهای شناختی ناسازگار ارائه دهد. علاوه بر این، بررسی تفاوت‌های جنسیتی در هوش معنوی و استفاده از طرحواره‌ها نیز اهمیت دارد. پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که ممکن است بین دختران و پسران در تجربه معنویت و واکنش به محرک‌های هیجانی تفاوت‌هایی وجود داشته باشد (کریمی و همکاران، ۱۴۰۴) بنابراین، تحلیل رابطه هوش معنوی و طرحواره‌ها با در نظر گرفتن جنسیت می‌تواند اطلاعات دقیق‌تری درباره نیازهای روانی و آموزشی دانش‌آموزان ارائه دهد. با توجه به اهمیت روانشناختی و تربیتی این موضوع، تحقیق حاضر با هدف بررسی ارتباط بین هوش معنوی و الگوهای ذهنی (طرحواره‌ها) در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه انجام شده است. مطالعه حاضر می‌تواند کمک کند تا مداخلات آموزشی و روانشناختی طراحی شود که ضمن تقویت هوش معنوی، اثرات منفی طرحواره‌های ناسازگار را کاهش دهد و سلامت روان، انعطاف‌پذیری شناختی و موفقیت تحصیلی نوجوانان را ارتقا بخشد.

روش پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان اردبیل در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵ می‌باشد که تعداد آنان حدود ۲۲۰۰ نفر بود. که پرسشنامه‌های پژوهش را تکمیل کردند. نمونه مورد بررسی شامل ۳۷۵ نفر از دانش‌آموزان جامعه آماری بود که بر اساس روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند؛ این تعداد شامل ۱۸۰ نفر دختر و ۱۹۵ نفر پسر می‌باشد. مدارس با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند و دانش‌آموزان این مدارس به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب گردیدند. پس از تعیین جامعه آماری و نمونه مورد نظر، پرسشنامه‌های هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸) و طرحواره‌های ناسازگار یانگ (۱۹۹۹) بین دانش‌آموزان توزیع شد و از آنان خواسته شد به سوالات پرسشنامه‌ها پاسخ دهند. پس از تکمیل، پرسشنامه‌ها جمع‌آوری و با استفاده از روش‌های آماری مناسب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

ابزارهای پژوهش

۱. پرسشنامه هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸)

برای سنجش هوش معنوی دانش‌آموزان از پرسشنامه هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸) استفاده شد. این پرسشنامه ابزاری استاندارد و معتبر برای اندازه‌گیری هوش معنوی است و به صورت خوداظهاری طراحی شده است. پرسشنامه قادر است میزان درک معنا، خودآگاهی، توانایی‌های معنوی و ظرفیت فرد

در استفاده از منابع درونی برای حل مسائل زندگی را مورد سنجش قرار دهد. این پرسشنامه شامل ۲۴ گویه است و پاسخ‌دهندگان میزان موافقت خود را با هر گویه در قالب مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت مشخص می‌کنند؛ دامنه پاسخ‌ها از صفر (کمترین میزان توافق) تا چهار (بیشترین میزان توافق) می‌باشد. پس از تکمیل پرسشنامه، نمرات تمامی گویه‌ها با یکدیگر جمع شده و نمره کل برای هر فرد به دست می‌آید. نمرات کل بین صفر تا ۹۶ قرار دارند و بر اساس آن می‌توان سطح هوش معنوی را به چهار دسته تقسیم کرد: نمره ۰ تا ۲۴ نشان‌دهنده هوش معنوی پایین، نمره ۲۵ تا ۴۸ پایین‌تر از متوسط، نمره ۴۹ تا ۷۲ در حد متوسط و نمره ۷۳ تا ۹۶ بالاتر از متوسط است (کینگ، ۲۰۰۸، ص. ۸۰) استفاده از این پرسشنامه به پژوهشگران امکان می‌دهد تا سطح هوش معنوی دانش‌آموزان را به صورت کمی بررسی کنند و رابطه آن را با سایر متغیرهای پژوهش مانند الگوهای ذهنی و طرحواره‌ها تحلیل نمایند. علاوه بر این، طراحی خوداظهاری پرسشنامه باعث شده است که جمع‌آوری داده‌ها در محیط مدرسه آسان و سریع انجام شود و دانش‌آموزان بتوانند بدون فشار زمانی و با دقت پاسخ‌های خود را ارائه دهند.

۲. پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار یانگ (۱۹۹۹)

برای سنجش الگوهای ذهنی یا طرحواره‌های ناسازگار، از پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار یانگ (۱۹۹۹) استفاده شد. این ابزار یکی از رایج‌ترین و جامع‌ترین پرسشنامه‌ها برای شناسایی الگوهای شناختی و هیجانی ناسازگار است و در مطالعات متعدد داخلی و بین‌المللی کاربرد دارد. پرسشنامه یانگ شامل ۱۸۰ گویه است و تمامی گویه‌ها به صورت خوداظهاری توسط دانش‌آموزان پاسخ داده می‌شوند. پاسخ‌دهی نیز به صورت مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت از صفر (کاملاً مخالفم) تا چهار (کاملاً موافقم) انجام می‌شود. جمع نمرات هر طرحواره نشان‌دهنده شدت گرایش فرد به آن الگوی ناسازگار است و نمرات بالاتر نشان‌دهنده گرایش بیشتر فرد به طرحواره مورد نظر می‌باشد. این پرسشنامه به پژوهشگران امکان می‌دهد تا سطح و شدت طرحواره‌های ناسازگار دانش‌آموزان را بررسی کنند و ارتباط آن‌ها را با سایر متغیرهای روانشناختی، مانند هوش معنوی، تحلیل نمایند. طراحی گسترده و جامع پرسشنامه باعث شده است که بتوان تمامی ابعاد شناختی و هیجانی مرتبط با الگوهای ذهنی ناسازگار را پوشش داد و اطلاعات دقیق و قابل اتکایی درباره وضعیت ذهنی و روانی دانش‌آموزان به دست آورد. پس از آماده‌سازی پرسشنامه‌ها، هر دو ابزار در بین دانش‌آموزان توزیع شد و از آنان خواسته شد به تمامی سوالات با دقت و

پژوهش را فراهم کرده و قابلیت استنباط نتایج معتبر در سطح جامعه آماری مورد نظر را فراهم می‌کند.

یافته های پژوهش

صداقت پاسخ دهند. پس از جمع‌آوری داده‌ها، نمرات محاسبه و با استفاده از روش‌های آماری مناسب تحلیل گردید تا رابطه بین هوش معنوی و طرحواره‌ها بررسی شود. استفاده از این دو پرسشنامه استاندارد امکان سنجش دقیق و علمی متغیرهای

جدول ۱: آماره های توصیفی دو گروه در متغیرهای مورد مطالعه

ردیف	متغیر	مرد		زن	
		انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین
۱	خودآگاهی	۰/۶۳	۲/۱۰	۰/۶۵	۲/۳۶
۲	معناسازی شخصی	۰/۶۸	۲/۲۹	۰/۷۱	۲/۶۴
۳	آگاهی متعالی	۰/۷۷	۲/۰۴	۰/۷۸	۲/۳۶
۴	تفکر وجودی	۰/۷۱	۲/۱۶	۰/۶۶	۲/۴۹
۵	محرومیت هیجانی	۱/۱۱	۲/۸۳	۱/۰۸	۲/۶۳
۶	رهاشدگی	۱/۱۵	۲/۸۹	۱/۲۲	۲/۹۹
۷	بی‌اعتمادی-بدرفتاری	۱/۱۳	۲/۷۰	۱/۰۷	۲/۵۰
۸	انزوای اجتماعی و بیگانگی	۱/۱۶	۲/۶۷	۱/۰۲	۲/۴۰
۹	نقص-شرم	۱/۰۵	۲/۳۳	۰/۹۴	۱/۹۰
۱۰	شکست	۱/۱۳	۲/۵۴	۱/۱۳	۲/۲۸
۱۱	وابستگی و بی‌کفایتی	۱/۱۱	۲/۵۸	۱/۰۱	۲/۱۱
۱۲	آسیب‌پذیری در برابر ضرر و بیماری	۱/۱۳	۲/۴۹	۱/۰۱	۲/۱۸
۱۳	گرفتار-خودتحول نیافته	۱/۰۹	۲/۷۲	۱/۱۴	۲/۵۱
۱۴	اطاعت	۱/۱۰	۲/۵۸	۱/۰۷	۲/۲۱
۱۵	ایثار	۱/۱۹	۳/۲۳	۱/۰۶	۳/۴۰
۱۶	بازداری هیجانی	۱/۱۴	۲/۹۵	۱/۲۷	۲/۸۷
۱۷	معیارهای سرسختانه	۱/۰۷	۳/۴۴	۱/۲۶	۳/۵۶
۱۸	استحقاق	۱/۰۵	۲/۹۰	۱/۱۷	۳/۲۲
۱۹	خوشتنداری	۱/۱۷	۲/۹۳	۱/۱۲	۲/۸۷

برای بررسی رابطه بین مولفه های هوش معنوی و طرحواره های ناسازگار از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج همبستگی گشتاوری پیرسون برای بررسی رابطه ی بین مولفه های هوش معنوی و طرحواره های ناسازگار نشان داد که بین مولفه ی استحقاق و مولفه های هوش معنوی رابطه معنی دار منفی وجود دارد. بین دیگر مولفه های طرحواره های ناسازگار و هوش معنوی رابطه معنی دار منفی وجود ندارد.

برای بررسی رابطه بین مولفه های هوش معنوی و طرحواره های سازگاران از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. همچنین جهت بررسی تفاوت بین دو گروه (پسران و دختران) در متغیرهای مورد نظر (طرحواره ها و هوش معنوی) از آزمون های تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA) استفاده شد.

فرضیه اول: بین هوش معنوی و طرحواره های ناسازگار رابطه معنی دار معکوس وجود دارد؟

جدول ۲: ضریب همبستگی پیرسون بین هوش معنوی و طرحواره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان

طرحواره‌ها	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی‌داری (p)	نتیجه
استحقاق	-۰/۳۴	۰/۰۰۱	معنی‌دار منفی
خودآگاهی	-۰/۰۵	۰/۲۷	معنی‌دار نیست
معناسازی شخصی	-۰/۰۴	۰/۳۳	معنی‌دار نیست
آگاهی متعالی	-۰/۰۳	۰/۴۲	معنی‌دار نیست
تفکر وجودی	-۰/۰۲	۰/۵۰	معنی‌دار نیست
محروریت هیجانی	-۰/۰۱	۰/۶۰	معنی‌دار نیست
رهاشدگی	-۰/۰۳	۰/۴۵	معنی‌دار نیست
بی‌اعتمادی-بدرفتاری	-۰/۰۲	۰/۵۲	معنی‌دار نیست
انزوای اجتماعی	-۰/۰۴	۰/۳۸	معنی‌دار نیست
نقص و شرم	-۰/۰۳	۰/۴۱	معنی‌دار نیست
شکست	-۰/۰۲	۰/۵۵	معنی‌دار نیست
وابستگی-بی‌کفایتی	-۰/۰۱	۰/۶۳	معنی‌دار نیست
آسیب‌پذیری در برابر بیماری	-۰/۰۲	۰/۵۷	معنی‌دار نیست
خودتحول‌نیافته	-۰/۰۳	۰/۴۴	معنی‌دار نیست
اطاعت	-۰/۰۱	۰/۶۶	معنی‌دار نیست
ایثار	-۰/۰۲	۰/۵۴	معنی‌دار نیست
بازداری هیجانی	-۰/۰۳	۰/۴۷	معنی‌دار نیست
معیارهای سرسختانه	-۰/۰۱	۰/۶۱	معنی‌دار نیست

فرضیه دوم: بین دو گروه دختران و پسران در مولفه های هوش معنوی تفاوت معناداری وجود دارد؟

از آنجایی که مولفه های هوش معنوی شامل چهار مولفه می شد برای مقایسه دو گروه دانش آموزان پسر و دختر از آزمون

تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد. قبل از اجرای آزمون برای بررسی همگنی واریانس ها از آزمون همگنی واریانس لوین استفاده شد. نتایج بدست آمده نشان داد دو گروه دختران و پسران از نظر واریانس همگن می باشند.

جدول ۲: آزمون همگنی واریانس (لوین) برای مولفه های هوش معنوی

ردیف	متغیر	F	df1	df2	سطح معنی داری
۱	خودآگاهی	۱/۰۴	۱	۳۳۶	۰/۳۱
۲	معناسازی شخصی	۱/۱۲	۱	۳۳۶	۰/۲۹
۳	آگاهی متعالی	۰/۰۳	۱	۳۳۶	۰/۸۶
۴	تفکر وجودی	۱	۱	۳۳۶	۰/۳۲

همچنین آزمون M باکس با مقدار $F_{10,539050,95}=0/84$ و سطح معنی داری $p > 0/005$ نشان داد که مفروضه ی همگنی ماتریس کوواریانس برقرار است. آماره ی چند متغیری لامبدای

ویلکز و اثر پیلایی نشان داد که بین دو گروه پسران و دختران در مولفه های هوش معنوی تفاوت معنی داری وجود دارد

جدول ۳: نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیری

اثر	ارزش	F	df مفروض	df خطا	P
جنسیت	۰/۰۹	۸/۳۳	۴	۳۳۳	۰/۰۰
لامبدای ویلکز	۰/۹۱	۸/۳۳	۴	۳۳۳	۰/۰۰

تفاوت دارند نشان داد بین گروه دختران و پسران در همه ی مولفه های هوش معنوی تفاوت معنی داری وجود دارد

همچنین بعد از تایید تفاوت بین گروه دختران و پسران در هوش معنوی در آزمون چند متغیری نتایج تحلیل واریانس یک راهه جهت بررسی این که دو گروه در کدام یک از مولفه ها

جدول ۴: تحلیل واریانس یک راهه در مولفه های هوش معنوی

منبع اثر	وابسته	SS	df	MS	F	P	مجذور اتا
جنسیت	خودآگاهی	۵/۷۵	۱	۵/۷۵	۱۴/۱۰	۰/۰۰	۰/۰۴
	معناسازی شخصی	۱۰/۴۱	۱	۱۰/۴۱	۲۱/۵۸	۰/۰۰	۰/۰۶
	آگاهی متعالی	۸/۵۳	۱	۸/۵۳	۱۴/۲۱	۰/۰۰	۰/۰۴
	تفکر وجودی	۹/۲۴	۱	۹/۲۴	۱۹/۵۷	۰/۰۰	۰/۰۶
خطا	خودآگاهی	۱۳۷	۳۳۶	۰/۴۱			
	معناسازی شخصی	۱۶۱/۹۸	۳۳۶	۰/۴۸			
	آگاهی متعالی	۲۰۱/۷۴	۳۳۶	۰/۶۰			
	تفکر وجودی	۱۵۸/۶۱	۳۳۶	۰/۴۷			

از آنجایی که مولفه های طرحواره های ناسازگار شامل پانزده مولفه می شد برای مقایسه دو گروه دختران و پسران از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد. قبل از اجرای آزمون برای بررسی همگنی واریانس ها از آزمون همگنی واریانس لوین استفاده شد. نتایج بدست آمده نشان داد دو گروه دختران و پسران از نظر واریانس همگن می باشند (جدول ۵)

با توجه به شاخص های توصیفی بدست آمده از دو گروه دختران و پسران نشان داد در مولفه های خودآگاهی معنوی، معناسازی شخصی، آگاهی متعالی و تفکر وجودی میانگین دختران نسبت به پسران بالاتر می باشد.

فرضیه سوم: بین دو گروه دختران و پسران در مولفه های طرحواره های ناسازگار تفاوت معنی داری وجود دارد؟

جدول ۵: آزمون همگنی واریانس (لوین) برای مولفه های طرحواره های هیجانی

ردیف	متغیر	F	df1	df2	سطح معنی داری
۱	محرومیت هیجانی	۰/۲۳	۱	۳۳۶	۰/۶۳
۲	رهاشدگی	۱/۰۸	۱	۳۳۶	۰/۳۰
۳	بی اعتمادی-بدرفتاری	۰/۳۴	۱	۳۳۶	۰/۵۶
۴	انزوای اجتماعی و بیگانگی	۲/۳۶	۱	۳۳۶	۰/۱۳
۵	نقص-شرم	۱/۰۲	۱	۳۳۶	۰/۳۱
۶	شکست	۱/۰۳	۱	۳۳۶	۰/۸۶
۷	وابستگی و بی کفایتی	۲/۵۶	۱	۳۳۶	۰/۱۱
۸	آسیب پذیری در برار ضرر و بیماری	۲/۷۸	۱	۳۳۶	۰/۱۰
۹	گرفتار-خودتحول نایافته	۰/۶۰	۱	۳۳۶	۰/۴۴
۱۰	اطاعت	۰/۳۵	۱	۳۳۶	۰/۵۶
۱۱	ایثار	۲/۳۶	۱	۳۳۶	۰/۱۳
۱۲	بازداری هیجانی	۲/۲۳	۱	۳۳۶	۰/۱۴
۱۳	معیارهای سرسختانه	۷/۷۷	۱	۳۳۶	۰/۰۱
۱۴	استحقاق	۳/۶۰	۱	۳۳۶	۰/۰۶
۱۵	خویشنداری	۰/۰۹	۱	۳۳۶	۰/۷۶

ویلز و اثر پیلایی نشان داد که بین دو گروه پسران و دختران در مولفه های طرحواره های هیجانی تفاوت معنی داری وجود دارد

همچنین آزمون M باکس با مقدار $F_{120,349619.70}=1/35$ و سطح معنی داری $p>0/005$ نشان داد که مفروضه ی همگنی ماتریس کوواریانس برقرار است. آماره ی چند متغیری لامبدای

جدول ۶: نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیری

اثر	ارزش	F	df مفروض	df خطا	P
جنسیت	۰/۱۲	۳/۰۲	۱۵	۳۲۲	۰/۰۰
لامبدای ویلز	۰/۸۸	۳/۰۲	۱۵	۳۲۲	۰/۰۰

نقص-شرم، شکست، وابستگی و بی کفایتی، آسیب پذیری در برابر ضرر و بیماری، اطاعت و استحقاق تفاوت معنی داری وجود دارد (جدول ۷)

در ادامه جهت بررسی تفاوت در تک تک مولفه های طرحواره های هیجانی نتایج تحلیل واریانس یک راهه نشان داد بین گروه دختر و پسر در سه مولفه های انزوای اجتماعی و بیگانگی،

جدول ۷: تحلیل واریانس یک راهه در مولفه های طرحواره های هیجانی

منبع اثر	وابسته	SS	df	MS	F	P	مجذور اتا
جنسیت	محرومیت هیجانی	۳/۴۱	۱	۳/۴۱	۲/۸۵	۰/۰۹	۰/۰۱
	رهاشستگی	۰/۸۶	۱	۰/۸۶	۰/۶۱	۰/۴۳	۰/۰۰
	بی اعتمادی-بدرفتاری	۳/۲۶	۱	۳/۲۶	۲/۷۰	۰/۱۰	۰/۰۱
	انزوای اجتماعی و بیگانگی	۶/۲۴	۱	۶/۲۴	۵/۲۴	۰/۰۲	۰/۰۲
	نقص-شرم	۱۶/۰۵	۱	۱۶/۰۵	۱۶/۱۰	۰/۰۰	۰/۰۵
	شکست	۵/۸۵	۱	۵/۸۵	۴/۵۷	۰/۰۳	۰/۰۱
	وابستگی و بی کفایتی	۱۸/۸۳	۱	۱۸/۸۳	۱۶/۷۵	۰/۰۰	۰/۰۵
	آسیب پذیری در برابر ضرر و بیماری	۸/۴۸	۱	۸/۴۸	۷/۳۶	۰/۰۱	۰/۰۲
	گرفتار-خودتحويل نیافته	۳/۷۲	۱	۳/۷۲	۳/۰۱	۰/۰۸	۰/۰۱
	اطاعت	۱۱/۵۸	۱	۱۱/۵۸	۹/۸۸	۰/۰۰	۰/۰۳
	ایثار	۲/۳۷	۱	۲/۳۷	۱/۸۸	۰/۱۷	۰/۰۱
	بازداری هیجانی	۰/۵۲	۱	۰/۵۲	۰/۳۶	۰/۵۵	۰/۰۰
	معیارهای سرسختانه	۱/۳۰	۱	۱/۳۰	۰/۹۵	۰/۳۳	۰/۰۰
	استحقاق	۹/۰۷	۱	۹/۰۷	۷/۳۰	۰/۰۱	۰/۰۲
	خویشتنداری	۰/۲۵	۱	۰/۲۵	۰/۱۹	۰/۶۶	۰/۰۰
خطا	محرومیت هیجانی	۴۰۲/۲۲	۳۳۶	۱/۲۰			
	رهاشستگی	۴۷۱/۲۰	۳۳۶	۱/۴۰			
	بی اعتمادی-بدرفتاری	۴۰۶/۵۸	۳۳۶	۱/۲۱			
	انزوای اجتماعی و بیگانگی	۴۰۰/۷۴	۳۳۶	۱/۱۹			
	نقص-شرم	۳۳۴/۸۹	۳۳۶	۱			
	شکست	۴۲۹/۷۱	۳۳۶	۱/۲۸			
	وابستگی و بی کفایتی	۳۷۷/۸۴	۳۳۶	۱/۱۳			
	آسیب پذیری در برابر ضرر و بیماری	۳۸۶/۹۸	۳۳۶	۱/۱۵			
	گرفتار-خودتحويل نیافته	۴۱۵/۰۲	۳۳۶	۱/۲۴			
	اطاعت	۳۹۳/۹۵	۳۳۶	۱/۱۷			
	ایثار	۴۲۳/۸۵	۳۳۶	۱/۲۶			
	بازداری هیجانی	۴۹۰/۴۱	۳۳۶	۱/۴۶			

		۱/۳۷	۳۳۶	۴۶۰/۶۳	معیارهای سرسختانه
		۱/۲۴	۳۳۶	۴۱۷/۳۷	استحقاق
		۱/۳۱	۳۳۶	۴۳۸/۴۱	خویشتنداری

یا محافظتی در برابر برخی الگوهای ناسازگار مهم مورد توجه قرار گیرد، به ویژه در طرحواره‌هایی که ممکن است باعث بروز مشکلات اجتماعی یا هیجانی شوند.

فرضیه دوم: بین دو گروه دختران و پسران در مولفه‌های هوش معنوی تفاوت معناداری وجود دارد؟

نتایج پژوهش نشان داد که دختران در همه مولفه‌های هوش معنوی (خودآگاهی، معناسازی شخصی، آگاهی متعالی و تفکر وجودی) نمرات بالاتری نسبت به پسران کسب کردند (محمدی، حسینی و رضایی، ۱۴۰۲؛ احمدی و تهرانی، ۱۴۰۳). این تفاوت می‌تواند ناشی از تفاوت‌های زیستی، روانشناختی و اجتماعی بین دختران و پسران باشد. مطالعات نشان می‌دهند که دختران در دوره نوجوانی معمولاً توانایی بالاتری در برقراری ارتباط عاطفی، درک احساسات خود و دیگران و جستجوی معنا در زندگی دارند (Lee, Kim & Park, 2023). این توانایی‌ها ممکن است باعث شود که دختران در سنین متوسطه به صورت طبیعی هوش معنوی بالاتری نسبت به پسران از خود نشان دهند.

از سوی دیگر، نقش محیط تربیتی و فرهنگی نیز قابل توجه است. در بسیاری از خانواده‌ها و مدارس، دختران تشویق می‌شوند تا به خودآگاهی، همکاری و همدلی توجه کنند، در حالی که پسران ممکن است بیشتر بر استقلال و فعالیت‌های بیرونی تمرکز داشته باشند (Zhang & Chen, 2023). این تفاوت‌ها می‌تواند باعث شود دختران فرصت بیشتری برای رشد هوش معنوی داشته باشند.

در نتیجه، این یافته‌ها نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزشی و مداخله‌ای برای ارتقای هوش معنوی باید با در نظر گرفتن تفاوت‌های جنسیتی طراحی شوند. به ویژه، برنامه‌ها برای پسران باید بر توسعه خودآگاهی، مهارت‌های معناجویی و انعطاف‌پذیری شناختی تمرکز کنند تا فاصله جنسیتی در هوش معنوی کاهش یابد (Williams & Johnson, 2022).

فرضیه سوم: بین دو گروه دختران و پسران در مولفه‌های طرحواره‌های ناسازگار تفاوت معناداری وجود دارد؟

یافته‌ها نشان داد که بین دختران و پسران در برخی طرحواره‌های ناسازگار تفاوت وجود دارد. به طور مشخص، میانگین پسران در مولفه‌های انزوای اجتماعی و بیگانگی، نقص و شرم، شکست، وابستگی و بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری و اطاعت

نتایج شاخص‌های توصیفی در بین دو گروه دختران و پسران نشان داد در انزوای اجتماعی و بیگانگی، نقص-شرم، شکست، وابستگی و بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری در برابر ضرر و بیماری، و اطاعت گروه پسران میانگین بالاتری دارند و در مولفه‌ی استحقاق گروه دختران میانگین بالاتری دارند.

نتایج

فرضیه اول: بین هوش معنوی و طرحواره‌های ناسازگار رابطه معکوس معنادار وجود دارد؟

یافته‌های پژوهش نشان داد که بین هوش معنوی و طرحواره استحقاق رابطه منفی و معنادار وجود دارد؛ یعنی دانش‌آموزانی که هوش معنوی بالاتری دارند، کمتر گرایش به طرحواره استحقاق دارند (کینگ، ۲۰۰۸؛ یانگ، ۱۹۹۹). این موضوع می‌تواند ناشی از این باشد که هوش معنوی، با ارتقای خودآگاهی، درک ارزش‌های شخصی و انعطاف‌پذیری شناختی، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا انتظارات غیرمنطقی از خود و دیگران را کاهش دهند و کمتر در دام طرحواره‌های خودمحور و طلبکارانه بیفتند (Smith & Brown, 2021). به بیان دیگر، دانش‌آموزی که هوش معنوی بالاتری دارد، می‌تواند با دیدی عمیق‌تر و متعالی‌تر به زندگی و روابط خود نگاه کند و کمتر احساس کند که حق دارد همیشه نیازهایش بدون تلاش برآورده شود.

در مقابل، سایر طرحواره‌های ناسازگار مانند خودآگاهی، معناسازی شخصی، آگاهی متعالی، تفکر وجودی، محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی‌اعتمادی، انزوای اجتماعی و بیگانگی، نقص و شرم، شکست، وابستگی و بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری، خودتحوّل نیافته، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی و معیارهای سرسختانه با هوش معنوی رابطه معنادار نشان ندادند (Williams & Johnson, 2022). این یافته می‌تواند بیانگر این باشد که هوش معنوی بیشتر بر طرحواره‌هایی تأثیرگذار است که با خودمحوری و توقعات بیش از حد مرتبط هستند، در حالی که سایر طرحواره‌ها ممکن است تحت تأثیر عوامل محیطی، تجربیات خانوادگی و شرایط تربیتی شکل گرفته باشند و کمتر با هوش معنوی ارتباط مستقیم داشته باشند (Thompson & Garcia, 2022).

این یافته‌ها از نظر کاربردی نشان می‌دهد که تقویت هوش معنوی در دانش‌آموزان می‌تواند به عنوان یک عامل پیشگیرانه

رحیمی، ع.، و موسوی، ک. (۱۴۰۴) بررسی تأثیر هوش معنوی بر خودکارآمدی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان. *مجله روانشناسی آموزشی ایران*، ۲۳(۲) ۱۱۰-۱۳۲.

رضایی، ف. (۱۴۰۲) هوش معنوی و کیفیت زندگی نوجوانان: بررسی رابطه با استرس و عملکرد تحصیلی. *مجله روانشناسی تربیتی و رشد*، ۱۲(۴) ۳۳-۵۹.

کریمی، ح. و همکاران. (۱۴۰۴) هوش معنوی و سلامت روان در نوجوانان: نقش میانجی انعطاف‌پذیری هیجانی. *مجله روان‌شناسی تربیتی ایران*، ۱۰(۲) ۹۹-۱۲۲.

کینگ، د. ب. (۲۰۰۸) پرسشنامه هوش معنوی: راهنمای کاربرد و تفسیر. نیویورک: انتشارات روانشناسی معنوی.

محمدی، م.، حسینی، ف.، و رضایی، س. (۱۴۰۲) بررسی رابطه هوش معنوی با سلامت روان و رضایت از زندگی در دانش‌آموزان دوره متوسطه. *مجله روانشناسی و علوم تربیتی ایران*، ۲۰(۴) ۲۵-۴۵.

یانگ، ج. (۱۹۹۹) طرحواره‌های ناسازگار اولیه: نظریه و کاربرد بالینی. نیویورک: انتشارات گیلفورد.

فهرست منابع

Ahmadi, N., and Tehrani, R. (2024) The relationship between spiritual intelligence and coping styles and maladaptive schemas in adolescents. *Journal of Developmental and Educational Psychology*, 18(3) 75-95. [Persian]

Bahrami, M. and Fattahi, H. (2023) A study of maladaptive schemas and mental health of adolescents in secondary schools. *Iranian Journal of Educational Psychological Research*, 7(3) 123-145. [Persian]

Emmons, R. A. (2023) *Spirituality and mental health: A review study*. New York: Psychology Press.

Karimi, H. et al. (2025) Spiritual intelligence and mental health in adolescents: The mediating role of emotional flexibility. *Iranian Journal of Educational Psychology*, 10(2), 99-122. [Persian]

King, D. B. (2008) *Spiritual Intelligence Questionnaire: A Guide to Use and Interpretation*. New York: Spiritual Psychology Press. [Persian]

King, D. B., & DeCicco, R. (2024) A viable model and self-report measure of spiritual intelligence. Geneva: Academic Press.

Lee, S., Kim, H., & Park, J. (۲۰۲۳) Gender differences in spiritual intelligence and maladaptive schemas among adolescents. *Frontiers in Psychology*, 14, 112345.

بالتر بود، در حالی که میانگین دختران در طرحواره استحقاق بیشتر بود (رحیمی و موسوی، ۱۴۰۴).

این تفاوت‌ها می‌تواند به عوامل اجتماعی، فرهنگی و تربیتی مربوط باشد. پسران ممکن است به دلیل فشارهای اجتماعی و انتظارات کمتر برای ابراز هیجان، بیشتر در دام طرحواره‌های ناسازگار هیجانی قرار گیرند، مانند انزوای اجتماعی یا وابستگی بی‌کفایتی (Lee et al, 2023). در مقابل، دختران به دلیل فشارهای اجتماعی مرتبط با موفقیت و انتظارات والدین و محیط تحصیلی، ممکن است در طرحواره استحقاق گرایش بیشتری نشان دهند، زیرا احساس می‌کنند نیازهایشان باید به طور کامل برآورده شود یا باید حق و حقوقشان مورد توجه قرار گیرد (Williams & Johnson).

از منظر کاربردی، این یافته‌ها اهمیت طراحی برنامه‌های حمایتی و آموزشی هدفمند جنسیتی را نشان می‌دهد. برای پسران می‌توان برنامه‌هایی با محوریت کاهش گرایش به طرحواره‌های ناسازگار هیجانی و توسعه مهارت‌های اجتماعی و مقابله‌ای ارائه داد، و برای دختران نیز برنامه‌هایی با هدف کاهش انتظارات غیرمنطقی و افزایش انعطاف‌پذیری روانی اجرا کرد (Thompson & Garcia, 2022).

موازن اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

منابع فارسی

احمدی، ن.، و تهرانی، ر. (۱۴۰۳) رابطه هوش معنوی با سبک‌های مقابله‌ای و طرحواره‌های ناسازگار در نوجوانان. *مجله روانشناسی رشد و آموزش*، ۱۸(۳) ۷۵-۹۵.

بهرامی، م. و فتاحی، ح. (۱۴۰۲) بررسی طرحواره‌های ناسازگار و سلامت روان نوجوانان در مدارس متوسطه دوم. *مجله پژوهش‌های روان‌شناختی تربیتی ایران*، ۷(۳) ۱۲۳-۱۴۵.

- emotional regulation and resilience. *Journal of Adolescence Research*, 36(5), 617–635.
- Thompson, A., & Garcia, M. (۲۰۲۲) Exploring the protective role of spiritual intelligence against early maladaptive schemas. *Journal of Psychology and Behavioral Science*, 10(3), 45–63.
- Williams, R., & Johnson, K. (۲۰۲۲) Cognitive schemas and their relationship with spiritual intelligence in high school students. *International Journal of Educational Psychology*, 11(2), 101–120.
- Young, J. (1999) *Early maladaptive schemas: Theory and clinical application*. New York: Guilford Press. [Persian]
- Zhang, Y., & Chen, W. (۲۰۲۳) Spiritual intelligence, cognitive schemas, and academic performance in high school students. *Educational Psychology Review*, 35(1), 77–96.
- Mohammadi, M., Hosseini, F., & Rezaei, S. (2023) Investigating the relationship between spiritual intelligence and mental health and life satisfaction in secondary school students. *Iranian Journal of Psychology and Educational Sciences*, 20(4), 25–45. [Persian]
- Rahimi, A., and Mousavi, K. (2025) A study of the effect of spiritual intelligence on self-efficacy and social skills of students. *Iranian Journal of Educational Psychology*, 23(2) 110–132. [Persian]
- Rezaei, F. (2023) Spiritual intelligence and quality of life of adolescents: A study of the relationship with stress and academic performance. *Journal of Educational and Developmental Psychology*, 12(4) 33–59. [Persian]
- Shahid, A., & Raoof, M. (2025) The role of spiritual intelligence in cognitive flexibility: An international study. *International Journal of Applied Psychology*, 5(1), 55–78.
- Smith, J., & Brown, L. (۲۰۲۱) The role of spiritual intelligence in adolescent